

på lignende tankegange: når genealogerne bestræbte sig på at føre slægterne tilbage til tiden før religionsskiftet hvor man højsatte de afdøde på hedensk vis havde man sikret tilhørsforholdet til en gård eller en egn så længe Island havde været bebygget.

Først og fremmest er dog den skriftlige tradition afgørende. Ligesom man i det øvrige Europa dyrkede de klassiske forfattere som et led i den kristne skoling – en tanke der går tilbage til kirkefædrene – fik man i de nordiske lande en selvstændig version af såkaldte 12. årh.s renæssance ved at man inddrog navne og myter fra den nordiske fortid. Ulrike Sterath-Bolz gør rede for dels den norrøne dels den kontinentale side af denne tankegang og fremhæver især forbindelsen mellem Island og Frankrig.

I betragtning af den omhyggelige redegørelse for sammenhængen mellem Norden og det øvrige Europas både gamle og nye lærdom, må det være tilladt at udstøde et lille suk over at kendskabet til den indsats der er gjort ved ærkesædet i Lund er overset. Netop i de 50 år, (fra 1104-1154), da hele Nordens ærkesæde lå i Lund, blev grunden lagt til ikke alene udviklingen i Danmark – med Saxos værk som eet af højdepunkterne – men også i det øvrige Norden. Bisper blev indviede, tekster udvekslede: selve Ari Frode, en af pionererne til den islandske åndshistorie, har opholdt sig i Lund.

– Bortset fra anmelderens patriotiske utilfredshed på dette punkt skal det understreges at Ulrike Sterath-Bolz's dissertation er et godt indlæg i diskussionen om forholdet mellem hedenskabet og kristendommen foregik i en konfrontation eller i kontinuitet.

Inge Skovgaard-Petersen

KLAUS FRIEDLAND: Die Hanse. Stuttgart, Berlin, Köln 1991. (Urban-Taschenbücher, Bd.223). 223 s., 1 kort. 24 DM.

Til den lange række af bøger om hansaen har Kielhistorikeren Klaus Friedland føjet endnu en. Der er tale om en lille pocketbog, som umiddelbart virker klart disponeret i behageligt små kapitler og med nyttige oversigter over kronologi, litteratur og hanseforskere.

Ved læsningen melder visse betænkeligheder sig imidlertid. De fleste vil i en sådan bog vente at finde redegørelser for høj- og senmiddelalderens hansebyer og for livet i dem samt en fyldig skildring af købmændenes varer og handel. Ejendommeligt er det nu, at bogens vægt i meget høj grad ligger på begrebsdiskussioner og på skildringen af den lange vej mod det tyske hanseforbunds dannelse. Det er forfatterens bevidste valg. Han erklærer, at målet med bogen ikke, som så ofte, er at angive data og mængder, men at spore forbundets *raison d'être*. Det kan for så vidt være interessant nok, men fremgangsmåden forekommer uheldig. Flest sider bruges på en generel skildring af den tidligste europæiske urbanisering og handel og af hanse-navnets tidligste brug. Der spildes kostbar plads på f.eks. at oplyse, at biskop Ulfila benyttede ordet »hansa« i sin bibeloversættelse allerede i år 370. Først på side 125 når vi derfor frem til år 1282, hvor tyskerne i London underskrev sig »alle købmænd og deres svende af den tyske hanse« og dermed knyttede navnet hanse til det omfattende fællesskab af tyske købmænd. Tiden efter 1371 afvikles i lyntempo i bogens sidste del.

Bogen må betegnes som fejludleveret. Desuden er den tungt og kompakt forfattet, så skønt forfatteren på mange punkter leverer en lærd oversigt over nyere forskningsområder og behandler skandinaviske forhold fuldt forsvarligt, kan hans værk næppe anbefales som indføring i emnet. Her bør man gribe til de allerede foreliggende standardværker.

Bjørn Poulsen

Næsbyhoved lens regnskaber 1502-1511. Danske Middelalderlige Regnskaber 3. Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie. Udgivet af Haakon Bennike Madsen og Erland Porsmose. Odense University Studies in History and Social Sciences vol. 120. København 1991. 475 s., kr. 298,00.

Man kan beklage, at Kildeskriftselskabets plan fra 1930'erne om en koordineret publicering af alle danske middelalderlige regnskaber endelig må betragtes som opgivet med denne enkeltstående udgave af Næsbyhoved lens regnskaber. På den anden side eksisterer der næppe ressourcer til et koordineret publiceringsprojekt, og der er ingen grund til ikke at glæde sig uforbeholdent, når en så væsentlig kilde bliver alment tilgængelig.

Næsbyhoved lens regnskaber er på mange måder centrale. Måske først og fremmest fordi de udgør en del af dronning Christines arkiv. Hendes hofholdningsregnskaber og brevbog er allerede udgivet, og med lensregnskaberne publicering står vejen åben for veldokumenterede studier i dronningens økonomi. Og der er grund til at gå igang. Ikke for nogen anden danske middelalderlig administration foreligger der et tilsvarende materiale. Regnskaberne besidder desuden en betydelig egenverdi, der tidligere er udnyttet af Aksel E. Christensen og de to udgivere i flere grundlæggende studier, gennem informationerne om lensadministration, skatteforvaltning og bønderens vilkår. De kulturhistoriske undersøgelser af regnskaberne kan med udgivelsens afslutning grave endnu dybere, end det hidtil er sket. Der er fremragende materiale vedrørende bl.a. handel og forbrug, lønninger og varepriser, kriminalitet og mobilitet i senmiddelalderens Danmark.

Det udgivne omfatter dels 5 lensregnskaber fra tiden 1502-1510 (med en ekstrakt fra 1510), dels et skatteregnskab fra 1510 i to versioner, nemlig kladde og renskrift til administrationen. Selve lensregnskaberne deler sig i de egentlige jordebøger over lenets ca. 260 bønder og i indtægts- og udgiftsregnskaber, der også rummer udspisningslister for slottet og dronningens gård i Odense.

Bennike Madsen og Porsmose har valgt ikke at gengive regnskaberne direkte, men at bearbejde dem med henblik på lettere tilgængelighed. Jordebøgerne er sideordnet opstillede, og skatteregnskabets knap 2.500 nordfynske bønder er nummererede og i et særligt kapitel henført til bebyggelser, som kort beskrives. Hertil kommer så, at bogen er forsynet med en indledning om slottets og lenets historie, afsnit om mønt, mål og vægt, ordforklaring og stedregister. Måske havde det også været nyttigt med et navnerregister til udgiftsregnskaberne, hvor en række interessante personer optræder, men ellers indeholder udgaven alt, hvad man kan ønske sig.

Bjørn Poulsen